

Opravník rozšířených exekučních omylů

JAROSLAV
MÁDR
soudce

Mediálním prostorem se přehnal další z vln pobouření nad činností soudních exekutorů poté, co vyšlo najevo, že pro nesplacený dluh ve výši asi 163 tisíc korun byl „obstaven“ veškerý majetek hlavního města Prahy. Nezasvěcený čtenář či posluchač by mohl nabýt dojem, že ničemný exekutor již prodává Staroměstskou radnici, cedulkami „exekučně zabaveno“ polepuje slony v zoologické zahradě či odváží barokní sochy z Karlova mostu (nevědě, že jde o pouhé kopie). Je tomu tak do značné míry proto, že z řady vyjádření či komentářů je zřejmé, že jejich autoři se ve složitostech exekučního řízení zcela neorientují. Rád bych proto uvedl na pravou míru alespoň několik nejčastěji se vyskytujících exekučních mýtů.

Za situace, kdy se zákaz dispozice v počáteční fázi exekučního řízení sice týká veškerého majetku povinného, avšak není absolutní, navíc v další fázi řízení může být ohledně části majetku omezen, není současná úprava snad až tak nevyvážená

”

1. Exekutor nepřipustně blokuje majetek kvůli malichernosti

Po doručení usnesení o nařízení exekuce nesmí povinný (dlužník) nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí vyjma běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a udržování a správy majetku, a to pod hrozbou neplatnosti právních úkonů, kterými by tuto povinnost porušil. Tento účinek nastává i vůči nemovitostem automaticky, ze zákona, nerozhodno, zda poznámka o nařízení exekuce je zapsána do katastru nemovitostí, či nikoliv.

2. Soud či exekutor dlužníka o dluhu neinformoval

Exekutor je povinen zaslat povinnému výzvu ke splnění vymáhané povinnosti, avšak nikoliv předem, nýbrž až současně s usnesením o nařízení exekuce. Od chvíle, kdy povinný takovouto výzvu obdrží, je

Já nic, já exekutor. Od chvíle, kdy povinný výzvu obdrží, je v nakládání se svým majetkem omezován, aniž by však exekutor mohl tomuto účinku zabránit. ILLUSTRÁČNÍ FOTO MF DNES - DAVID NEFF

v nakládání se svým majetkem omezován, aniž by však exekutor mohl tomuto účinku zabránit (viz výše). Jestliže ministerstvo uvažuje o zaskotvení povinnosti zaslat upomínku, má jít zřejmě nikoliv o povinnost exekutora či soudu, ale oprávněného (věřitele) předtím, než podá návrh na nařízení exekuce.

3. Není nutné teatrálně obstavovat celý majetek, postačilo by zablokovat jedinou nemovitost

Zákaz nakládání s majetkem se po doručení usnesení o nařízení exekuce automaticky vztahuje na celý majetek povinného, aniž by rozsah majetku mohl exekutor v této fázi řízení jakkoliv ovlivnit. Až na návrh povinného může exekutor rozhodnout o tom, že se tento zákaz nevztahuje na majetek, který povinný uvedl v návrhu, jestliže povinný zároveň doloží, že jeho zbývající majetek postačuje k uhrazení vymáhané pohledávky včetně nákladů oprávněného a nákladů exekuce.

4. Je absurdní prodávat pro vymožení malé pohledávky majetek nevyčíslené hodnoty, exekutor tak porušuje princip přiměřenosti exekuce

Skutečnost, že povinnému bylo zakázáno nakládat s majetkem, ne-

znamená současně zabavení tohoto majetku exekutorem. Jaký konkrétní majetek exekutor postihne („zabaví“) a jakým způsobem (tedy zda bude exekuci provádět srážkami ze mzdy povinného, přikázáním pohledávky z účtu povinného, prodejem movitých věcí či nemovitostí...), to vyvolá následně v exekučním příkazu. Až na tuto volbu konkrétního způsobu provedení exekuce se vztahuje princip přiměřenosti exekuce.

Může být jistě předmětem diskuse, zda se zákaz nakládání s majetkem nutně musí vztahovat na majetek veškerý. Je na volbě zákonodárce, jaký zájem více upřednostní. Zda zájem oprávněného na včasné a co nejvyšším uspokojení jeho pohledávky, či povinného na tom, aby exekuci byl postižen co možná nejméně. Za situace, kdy se zákaz dispozice v počáteční fázi exekučního řízení sice týká veškerého majetku povinného, avšak není absolutní (jak již zmíně-

no, povinný v této fázi může s majetkem nakládat za účelem běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a udržování a správy majetku), navíc v další fázi řízení může být ohledně části majetku omezen, není současná úprava snad až tak nevyvážená. Podle mého se tak nevyvolá až nepřiměřená pozornost otázce, která je sice mediálně jistě velmi vděčná, má však již nyní zákonem vymezená východiska.

”

Nezasvěcený čtenář či posluchač by mohl nabýt dojmu, že ničemný exekutor již prodává Staroměstskou radnici

Ne že by problémy nebyly

V exekučním řízení přitom zůstávají problémy, k jejichž řešení se nemá ani parlamentem aktuálně projednávaná novela exekučního řádu. Za jeden z hlavních považují skutečnost, že ač soudní exekutor vykonává úkony státu, zůstává zachován princip volné volby exekutora. Na rozdíl od soudu či notáře v dědickém řízení (který je v obdobném postavení jako soudní exe-

kutor v řízení exekučním) neplatí pro exekutory princip místní příslušnosti, podle kterého by exekuci prováděl vždy exekutor, v jehož obvodu má povinný bydliště či sídlo. Volba exekutora je zcela na oprávněném. Důsledkem pak je nejen obrovská nevyváženost v činnosti jednotlivých exekučních úřadů (zatímco některé provádějí ročně několik stovek exekucí, jiné jich provádějí i desítky či statisíce), ale též často značný nárůst nákladů exekuce a v neposlední řadě i výrazné ztížení kontroly nad činností exekutorů. Není sporu, že v silách několika pracovníků ministerstva spravedlnosti není při statisících nařízených exekucích ročně tento dohled dostatečně zabezpečit. Proto je logická i snaha ministerstva přenést část dohledu na jednotlivé předsedy okresních soudů. Za situace, kdy by ale každý z předsedů soudů měl tento dohled v konečném důsledku vykonávat vůči všem exekutorům v republice, je iluzorní představa, že by takto mohl být vykonáván efektivně. Současný systém též do značné míry ztěžuje postavení povinných, kteří mají zájem vzniklou situaci řešit. Je velký rozdíl, provádí-li exekuci exekutor se sídlem v blízkém městě, jehož úřad lze v případě nejasností bez větších

problémů osobně navštívit, či exekutor se sídlem několik set kilometrů vzdáleným.

Konečně volná volba exekutora oprávněným skrývá i další nebezpečí, o kterém se zatím jen šeptá. Totiž že exekutoři (resp. někteří z nich) budou mít zájem skrytě participovat na společnostech poskytujících zejména bagatelní pohledávky a jejich prostřednictvím dosáhnout toho, aby provedením exekuce byli pověřeni právě oni, či naopak že tyto společnosti se budou snažit „své“ (jimi vybrané, a na nich tedy do značné míry závislé) exekutory ovlivňovat více, než jim přísluší. V konečném důsledku by tak mohlo dojít i k jakémusi propojení věřitele, jeho právního zástupce, rozhodce (který rovněž může být na věřiteli, jenž ho zásobuje rozhodčími návrhy, závislý) a exekutora. Snad není sporu, že podobný stav, který by bylo možné nazvat i zločinným společením, by byl zcela nepřijatelný a že podobnému nebezpečí je třeba zamezit. Zrušení principu volného výběru exekutora oprávněným je cestou, která tomuto může významně přispět.

Autor je předsedou senátu Krajského soudu v Brně, pobočky v Jihlavě

POLEMIKA

Lidská práva? Základem je rovnost lidí

STANISLAV
KŘEČEK
poslanec ČSSD

O jakousi inventuru lidských práv se pokusil Roman Joch (*Lidská „práva“ versus svobody*, LN 9. 1.) v článku, ve kterém se pokusil definovat „lidská práva“, která „nejdou vytvořit či darem státu nebo jiného člověka, nýbrž bytostně každé osobě patří a spravedlivý stát to uznává“. Takovým právem je podle Jocha „právo na život (včetně sebeobranu), osobní volnost, svoboda slova, tisku, svědomí, náboženství, právo na legitimně nabytý majetek (podmínka realizace práv ostatních), právo ro-

dičů vychovávat své děti podle svého svědomí, přesvědčení, a tím jim předávat své hodnoty“. Taková práva jsou „objektivně daná lidskou přirozeností, vnitřní důstojností člověka coby racionální volní bytosti schopné rozpoznávat dobro a zlo“. Co nad to jest (sociální práva, práva zvířat, práva dětí atd...), může být sice dobrým základem pro dohodu společnosti, ale žádným skutečným právem podle Jocha není.

Mimo realitu dnešního světa

Takovéto romantické pojetí lidských práv má ovšem máloco společného s realitou dnešního světa. Na první pohled je přece zřejmé, že pokud k takovému nepochoybnitelným lidským právům patří „právo rodičů vychovávat své děti podle svého svědomí...“, pak je

otázkou, proč vlastně byli nedávno odsouzení rodiče tzv. vlčích dětí, když o jejich snaze vychovávat své děti podle svého svědomí jistě nemůže být žádných pochyb. Rovněž představa práva na legitimně nabytý majetek odkazuje na existenci jakýchkoliv práv, a tedy i pro existenci skutečných lidských práv, je nikoliv jejich deklarování, ale rovnost lidí. Pokud si lidé nejsou rovni, nemá smysl o nějakých věcných a nepochybnitelných právech vůbec hovořit. Proto rozruch, který nyní v souvislosti s hospodářskou „krizí“ kolem otázky rovnosti lidí vzniká, se velmi významně a možná osudově dotýká i dosud námi zbožštěných lidských práv.

Roman Joch se vyhnul zásadnímu problému determinujícím pojetí lidských práv nejen dnes, ale zejména v budoucích časech. Doporučuji autorovi přečíst si Gulliverovy cesty od Jonathana Swifta. Autor (sám byl právníkem) zde formuluje zajímavou myšlenku:

ocitne-li se obr ve světě trpaslíků, je třeba jejich vzájemná práva zajistit zákonem. Ale pokud se ocitne trpaslík ve světě obrů, žádného práva není zapotřebí, vše se vyřeší jaksi samo... Bez rovnosti nejsou práva! Zásadní otázkou pro existenci jakýchkoliv práv, a tedy i pro existenci skutečných lidských práv, je rovnost lidí. Pokud si lidé nejsou rovni, nemá smysl o nějakých věcných a nepochybnitelných právech vůbec hovořit. Proto rozruch, který nyní v souvislosti s hospodářskou „krizí“ kolem otázky rovnosti lidí vzniká, se velmi významně a možná osudově dotýká i dosud námi zbožštěných lidských práv.

Účastníci Okupujte Wall Street mají na transparentech číslovky

99 : 1, čímž sdělují, že podle některých amerických ekonomických nobelistů jedno procento lidí vlastní 40 procent veškerého bohatství a 99 procent občanů pak jen 60 procent. O rovnosti lidí se hovořit nedá. Naše evropská civilizace má však se zajištěním rovnosti lidí stejné problémy jako s realizací lidských práv. Křesťané řešili problém rovnosti „před Bohem“, tedy rovností všech lidí dosáhnout spásy bez ohledu na jejich sociální postavení zde na zemi. Osvícené 18. století přichází s rovností před státem. Poté přicházejí další osvícení právníci s rovností před zákonem. Ale skončilo to stejně jako předcházející pokusy o definování rovnosti lidí. Jak píše v jedné ze svých úvah Karel Čermák: „Empiricky to mohou potvrdit miliony

Zidů a kulaků, kteří si byli před právem absolutně rovni, a navrch to bylo ještě spravedlivé, neboť právo prošlo řádným legislativním procesem.“

A tak tu máme všeobecná, jako by přímo od dávného vyakčného Boha daná, odjakživa platná, Romanem Jochem a ostatně námi všemi respektovaná lidská práva. Naneštěstí tu však jsou ještě ekonomové, kteří od poloviny 19. století tvrdí, že také oni objevili nezpochybnitelná a objektivní práva a zákonitosti, kterým my ostatní musíme nejen věřit, ale jimi se i řídit. Avšak jak poslední vývoj ukazuje, ta jsou nejen pro lidskou důstojnost, ale i pro rovnost lidí, tedy nezbytný předpoklad reálné existence jakýchkoliv lidských práv, zcela nepoužitelná.